

САВЕЦКАЯ ВЕЛДРУСЬ

ВЫДАНЬНЕ 'УСЕБЕЛАРУСКАГА ВЫКАНАУЧАГА КАМІТЭТУ САВЕТАУ

Прапетарыі ўсіх краў, злучайцеся!
Конт нумару — 15 руб. (вып. 22 г.)

Падпісаньне пята—
Звычайная—400 р. льготная—300 р.
Плата за абвесткі—300 руб. ад рэдак пэтыту.
Сьпешныя—на 50% даражэй.
Плата за публікацыю аб страце дакумантау:
За 1 дакумант—500 руб.
кожны аддзел—200 руб.
копія каліграфіі—100 руб.
Чырвоны і ўтрыманьне Сал. Забавішкі—дарэмна.
Падпіска і абвесткі прымаюцца ў Контрагентстве пры Дзяржаўным Выдавецтве.
(Менск, Петрапаўлаўская, 8).

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі:
МЭНС, Зварыцкая, 97.

Трэці год выданьня.

Штодзённая газета.

№ 271 (676). Чацьвер, 7-га сьнежня 1922 г.

Кангрэс усясьветнай моладзі.

У Маскве адчыніўся III-і ўсясьветны Кангрэс Камуністычна-Інтэрнацыяналу Моладзі.

Камуністычны Інтэрнацыянал Моладзі, зьяўляючыся найбольшай сакцыяй Камуністычнага Інтэрнацыяналу, аб'ядноўвае зараз Камуністычны Саюз Моладзі 52 краіна розных частак сьвету. Камуністычны Інтэрнацыянал праз Камітэты Моладзі мае магутны ўплыў на падрастаньне паваленнае пралетарыату.

У мінулым годзе II кангрэс Камітэту Моладзі ставіў сваім заданьнем, каб усе Кам. Саюзы Моладзі сталі масавымі арганізацыямі.

Заданьне гэта к III кангрэсу ў поўнасьці на выпаўнона, але год працы гаворыць аб вялікім посьпеху ў гэтым напрамку.

Вельмі шмат было перашикоў чыста аб'ектыўных, што тармазіла разьвіцьцё Камітэту Моладзі ў мінулым годзе. І эканамічны наступ капіталу і палітычная рацыя—усё гэта вяла свой цяжкі сьлед на жыцьцё і працу моладзі ў буржуазных краінах.

Але, ня глядзячы на ўсё гэта і аб'ектыўную немагчымасьць, Камітэты Моладзі веў упартую барацьбу і скарыстоўваў усё магчымасьці, каб выпушчыць пастаўленьне заданьні ў адносінах да міжнароднага камуністычнага руху моладзі.

Дзякуючы сваёй барацьбе, шмат што і дасягнута. Перш на-перш трэба адзначыць умацаваньне ўнутранага становішча Саюзу Моладзі.

Палепшана справа палітычна-асьветнай працы на парыхтаваньню актыўных працаўнікоў Саюзу між звычайных сяброў. Распачата шырокая барацьба за эканамічныя інтарэсы рабочай моладзі. Чупь не ва ўсіх краінах распрацаваны праграмныя запатрабаваньні рабочай моладзі, праведзены патрэбныя кампаніі, пачата праца ў профсаюзах, а шмат у якіх краінах нават былі скліканы першыя заводзкія сходкі моладзі.

Усе Камуністычныя Саюзы Моладзі прымаюць гарачы ўдзел у барацьбе камуністычных партыяў, і ў шмат якіх краінах Камсаюзы ў гэтай барацьбе іграюць вялікую ролю.

Цяпер III кангрэс прадкытуе новыя заданьні ўсім Кам. Саюзам Моладзі, якія выцякаюць з варунак жыцьця і барацьбы рабочай моладзі.

III кангрэс павінен вырашыць усё тыя пытаньні, якія неасрэдна зачэпліваюць інтарэсы шырокіх мас рабочай моладзі, якія Камітэты Моладзі хацелі абгаварыць разам з сацыял-дэмакратамі на ўсясьветным Кангрэсе Моладзі, ад чаго апошні адмовіўся. Сюды ўваходзяць і гэтыя пытаньні, як эканамічнае становішча рабочай моладзі, барацьба проці мілітарызму і белага тэрору, а таксама і аб ідэйным фронце.

Калі ўсе гэтыя пытаньні будуць вырашаны III Кангрэсам Камітэту Моладзі, то вядома, што разьвіцьцё міжнароднага камуністычнага руху моладзі пойдзе ўперад шпаркімі крокамі.

Гульня у жмуркі.

Дэлегацы да Лёзана
Панавалі вамамі.

Тут сабраліся іх дэлегаты—
І ангельцы, і японцы,
І французы, італьянцы,
Нават тут амэрыканцы,
Тут румынскія музыкі,
Тут баўгарчых невялікі,
Тут і грэкі, тут і туркі—
І давай гуляць у жмуркі.

Турку вочы завязалі:
«Ну, Ісмет, лаві!»—сказалі,
І гайсаючы па залі,
З туркам жарты распачалі.

Грэк са злосьці за даб сьмычкі,
А баўгарчых дулю тычы,
Вось румынскі ўжо музыка
Хоча лавіць за «паўкай».

Дых ангелец цёплай жменяй,
Ўжо залез даўно ў кішэню.
Вось француз (ён хлопце вёрткі)
Росціліце турку парткі!

Ўжо сыягнуў аж да калена,
А Ісмет крычыць аж нема,
Што лавіць ён не нямэрэн—
«Хай прыдзе вось Чычэрн».

Дых мо' вочы мне развяза,
Як хіпаць каго пакажа».

КРАПІВА.

Канфэрэнцыя па разброеньню.

Дакажам разброеньне ў справе.

МАСКВА, 5-12. У адказ на прапанаваньне польскай дэлегацыі аб папярэдням абгавораньні згоды аб ненападзеньні і арбітражу да абгавораньня пытаньня аб зьмяньшэньні ўзброенага т. Літваўна на пасяджэньні бюро канфэрэнцыі 4-га сьнежня сказаў: «Пры маральным разброеньні мы абмежуемся словамі і паперкам, пры матар'яльным—дакажам разброеньне справай. Мы не жадаем заблудаць свой народ і народы іншых краў».

Па прапанаваньню фінляндзкай дэлегацыі, падтрыманаму расейскай, бюро зараз жа пачала абгавораньне ўнесенага праекту згоды аб ненападзеньні і арбітражу.

IV Кангрэс Камуніст. Інтэнацыяналу.

Склад Выканаўчага Камітэту Інтэнацыяналу.

МАСКВА, 5-12. 5-га сьнежня ўвечары на заключным пасяджэньні Кангрэсу Камітэту аднагалосна прыняты прапанаваны прэзыдыюмам сьліс Выканаўчага Камітэту ў складзе старшынні Зіноўева і членаў: Фроссара і Суворына (Францыя), Цэкін і Гэрліе (Нямеччына), Бухарын і Рэдэк (Расія), Шмераль і Нейрат (Чэх-Славакія), Джэніары і Грамшы (Італія), Шуллер і Шацін (Камітэты моладзі), Мак і Манус (Англія), Кар (Ажэрыя) Хелгонд (Нарвэгія), Прухняк (Польшча), Куцінен (Фінляндія), Колларэў і Маккавей (Балканы), Гардан (Аўстралія), Штурмер (Паўднёвая Амэрыка), Андры (Паўднёвая Афрыка), Катэяма і Сафарэў—(краіны ўсходу); кандыдатамі: Дзюэ (Францыя), Бэтхер (Нямеччына), Ленін і Троцкі (Расія), Муна (Чэх-Славакія), Бордыга (Італія), Ньюболд (Англія), Дэйман (Амэрыка), Рой (краіны ўсходу).

6-ы Менскі Паятовы Зьезд Саветаў.

Даклад т. Чарвякова.

На ранішнім пасяджэньні зьезду 6-га сьнежня т. А. І. Чарвякоў выступіў з вялікім дакладам аб міжнародным і ўнутраным становішчы Савецкіх Рэспублік. Дакладчык у папулярнай форме абмяляваў перад слухачамі ўсе ўсясьветныя палітычныя здарэньні апошняга часу і іх значэньне для Савецкіх Рэспублік. Усё палітычнае даклад т. Чарвякова быў выслушан дэлеатамі з вялікай увагай.

Пасьля дакладу т. Чарвякоў даў тлумачэньні на падазеньні яму заліскі. Характар падазеньняў заішоў (што нам могуць даць Лёзанская канфэрэнцыя і Маскоўская канфэрэнцыя па разброеньню, у якім становішчы знаходзіцца пытаньне аб застаўленьні за намі Сахаліну з яго багатым, чаму Ангорскі ўрад уціскае камуністаў, чаму чыгункі і лясныя багатылі не даюць зараз прыбыткаў Савецкім Рэспублікам і г. д.) сьведчыць аб разьвіцьці сьвядомасьці і палітычнай сталасьці сярод нашага сялянства, якое пачынае цікавіцца ўсімі выдатнымі ўсясьветнымі палітычнымі здарэньнямі.

Пасьля сканчэньня дняўнога пасяджэньня дэлегацы зьезду адправіліся на Банцараўскую дасьледчую мультарытэную станцыю, дзе ім даваў тлумачэньні загадчык станцыі аграном Скандракоў.

Даклад Паятовага Выканаўчага Камітэту.

Усё вечэрняе пасяджэньне было ахвяравана дакладу т. Грузэла аб дзейнасьці Прэзыдыюму Менскага Паятовага Выканаўчага Камітэту і аддзелу ўпраўленьня Ахова Здароўя, Працы і статыстычнага аддзяленьня. Праца Прэзыдыюму была накіравана, гадоўным чынам, на правядзеньне розных кампаніяў. Члены Паятовага Выканаўчага Камітэту ўсё час выждалі на месцы і практычна праводзілі ў жыцьцё ўсе мерапрыемствы. Савецкі апарат за час ад 5-га да 6-га зьезду зрабіў вялікія крокі наперад і значна палепшыў сваю чынасьць. У першы час праца затрымлівалася з прычыны надбайнасьці некаторых Валасных Выканаўчых Камітэтаў. Зараз у апошніх праведзена чыстка і замена працаўнікоў. Некаторыя Вал. Вык. Камітэты ў поўным складзе аддадзены пад суд.

Пры Прэзыдыюме працавала некалькі камісіяў. Камісія па дапамозе галадуючым сабрала на павяце каля 10.000 пуд жыта, камісія па выняцці царкоўных каштоўнасьцяў перададзена ў Народны Камісарыят Грашовых Спраў звыш 2 пуд сярэбра і некалькі долей золата. Вынітка адбывалася без усялякіх непаразуменьняў. Сьляньства сьвядомасьці аднеслася да выкананьня свайго абавязку. Падпэфым Выканаўчому Камітэту часына выладзена каля 3 мільярдэў руб., 300 п. жыта, а таксама адзежа. Пры Прэзыдыюме зложена зараз камісія па барацьбе з кабарніцтвам.

Датырарчыся дзейнасьці аддзелу Паятовага Выканаўчага Камітэту, т. Грузэль адзначыў, што ўгадоўны розьнік і міліцыя пастаўлены ў павяце на належную вышыню. Бадай усё праступкі вырываюцца. Аддзел Працы праводзіў усё час кампанію па працоўна-фурманачаму падатку. Менскі пав. выкаваў працоўна-фурманачны падатак на 80—90 проц. Пры прывядзеньні гэтай кампаніі было некалькі непаразуменьняў у пагранічных валасьцях, дзе вайсковыя часці патрабавалі фурманкі бяз паяну. Зараз гэтыя хібы выдалены. Па ахове здароўя ўдалося ў некалькіх месцах прывесці ў належны выгляд і напавіць больніцы, якія былі зусім разбураны. Палепшылася здароўе больніц і амбуляторыяў лякарствамі. Адцяняецца больніца ў савецкай гападарцы Буцэвічы і напавіляюцца іншыя больніцы. Статыстычным аддзяленьнем пры пязначным ліку працаўнікоў праведзена ў двух валасьцях агульная перапіска «зіма і ўсё маемасьці».

Даклад ня выклікаў асаблівых спрэчак. Дэлегацы зазначалі слабую дзейнасьць Паятовага Выканаўчага Камітэту ў галіне кааперацыі.

Розныя весткі

Пілесудзкі ўпіраецца.

ВАРШАВА, 4-12. Па апошніх вестках, Пілесудзкі заявіў аб канчатковым адмаўленьні выставіць сваю кандыдатуру ў прэзыдэнты рэспублікі, кажучы, што дзейнасьць прэзыдэнта задужа абмяжована канстытуцыяй. Пілесудзкі раіць выбраць прэзыдэнтам чалавека, здольнага на ўступкі.

Беспрацоўе ў Англіі.

ЛЭНДАН, 4-12. З Глазго, Лівэрпулю і шмат якіх іншых гарадоў ідуць к Лёндану новыя атрады беспрацоўных.

Хто кіраваў грэка-турэцкай вайной?

ЛЭНДАН, 4-12. Ангельскія газеты друкуюць выкрыцьці, з якіх відць,

што ангельскі ўрад кіраваў грэка-турэцкай вайной.

Украіна пратэстуе.

ХАРКАЎ, 2—12. Народны Камісарыят Зыгранічных Спраў Украіны перадаў польскаму пасольству ў Харкаве ноту пратэсту супроць пераводу польскай вайскай пагранічнай уладай нчыых бандаў на Украіну.

У два разы больш, чымсь за 2 мінулыя гады.

ХАРКАЎ, 1—12. У гэтым годзе выраб цукру ў два разы большы вырабу 20-га і 21-га году ўзятых разам.

Лёзанская Канфэрэнцыя

Чаго хоча Расея.

ВАРША, 4-12. Па паведамленьню агенства «Гаваса» на Лёзанскай канфэрэнцыі ў камісіі аб пралівах Чычэрн абвясціў дэкларацыю, у якой выкладаецца погляд Расеі па пытаньні аб пралівах. Дэкларацыя патрабуе: свабоднага праходу праз пралівы гандлёвых суднаў, забароны праходу вайсковых суднаў, дачы Турэччыне права ўмацаваньня праліваў.

Туркі заявілі, што выкажуць свой погляд пасьля ўсіх дзяржаў.

Абмен грэкаў на туркаў

ЛЭНДАН, 4-12. Падкамісія па пытаньні аб нацыянальных меншасьцях на Лёзанскай канфэрэнцыі паставіла абмяняць каля 600000 грэкаў, якія жывуць у Анатоліі на такі ж лік туркаў, якія жывуць у Грэцыі.

Становішча канфэрэнцыі напружанае.

ЛЭЗАНЬ, 4-12. Перамаўленьні між Бераанам і Ісмет-пашой прывялі востры характар. Паведамляюць, што вібі Бераан патрабуе зачыньня канфэрэнцыі і адсочкі да Каляд абгавораньня нават торытарыяльных пытаньняў між Турэччынай і Грэцыяй. Французы, наадварот, патрабуюць зараз жа вырашыць усё пытаньні.

Англія і Францыя—за праект кантролю.

ЛЭНДАН, 9-12. «Дэйлі Тэлеграф» паведамляе, што экспэрты на Лёзанскай канфэрэнцыі знайшлі праект ствараньня міжнароднай камісіі для кантролю над пралівамі Босфорскім і Дарданельскім і францускі ўрад будзе падтрымліваць праект.

Годзі гуляць у жмуркі.

ГАННОВЭР, 5-12. У Лёзана ў часе разгляду пытаньня аб пралівах Чычэрн запатрабаваў для Расеі і саюзных Савецкіх Рэспублік поўнага раўнапраўя з іншымі дзяржавамі і свабодных гаспадарчых адносінаў са ўсімі іншымі краінамі. Для Турэччыны Чычэрн запатрабаваў заўсёднага права на зачыньне суднаў і бязспрэчнага права ўмацоўваць пралівы. Вырашэньне пытаньня аб пралівах на кармысьць паваленнае якой-небудзь дзяржавы ці групы дзяржаваў наткнуцца на рашучае супярэчаньне з боку Расеі і саюзных з ёй Рэспублік. Ісмет-паша ад імя Турэччыны далучаўся да вымаганьняў Чычэрна, як зусім аднавадаючых турэцкім поглядам. Чычэрн запатрабаваў ад саюзнікаў неадкладнага адказу на яго вымаганьні, але разгляд гэтых пытаньняў быў адложан блз пэўнага тэрміну чартовага пасяджэньня.

Школа і Чырвоная армія павінны зобіцца катэдрамі агранома.

У звязку з пытаннем аб падняцці вытворчасці сельскай гаспадаркі па ўсёй Савецкай Федэрацыі гарача абмяркоўваюцца пытанні аб спосабах і формах агранамічнай працы, каб знайсці правільны шлях практычнай працы агранома дзеля падняцця сельскай гаспадаркі ў найкарацейшы час да матэрыяльнай вышэйшай. Адноўлена сходы аграномаў і прадстаўнікоў улады, апрацоўваюцца планы, намечваюцца спосабы. Старыя правядзены агранамічнай думкі і дзеянні як бы праглядаюць ранейшую працу аграномаў, доўжыць недачоты і памылкі мінулага, даюць адзінку сучаснаму, заглядаюць у будучыню. Па ўсяму відаць, што агранамічны дзеянні сваю працу перабрааі злучыць з прафесіянальнай тайнай, аддаюць сваю працу на суд шырокіх колаў жыхарства, больш таго — сталі нават на шлях самакрытыкі. Гэта прыёмна.

Мы тут ня будзем пералічваць недачоты мінулага, а быць можа і сучаснага. Тут мы хачелі б адзначыць толькі адзін праблем агранамічнай працы, звязаны з шырокім насаджэннем сельска-гаспадарчых ведаў у краіне. У такой сельска-гаспадарчай краіне, як Беларусь, дзе 80 процантаў жыхарства займаюцца сельскай гаспадарчай, распаўсюджанне сельска-гаспадарчых ведаў павінна быць самым важным дзяржаўным мерапрыемствам. У гэтай краіне вожны агранамічна-несвядомы грамадзянін зьяўляецца шкодным элементом.

Безь сирававаных шляхі дзеля правядзення сельска-гаспадарчых ведаў у гурцы жыхарства: праз школу і праз пазашкольную асвету.

Колькі мы вярнем пра школу, дык трэба разумець, толькі школу сельска-гаспадарчую, бо агульна-асветная школа да гэтага часу ў нас ня была ўдзягнута ў справу распаўсюджвання агранамічных ведаў. Але ці можа сельска-гаспадарчая школа

быць разсаднікам шырокіх масавых сельска-гаспадарчых ведаў? Не, бо абсталяванне і ўтрыманне гэтых школ абходзіцца Рэспубліцы дорага, і з гэтай прычыны іх у нас мала, і з гэтай прычыны ў іх трапляюць толькі шчасліўцы. Каго жны выпускаюць? Вучыцеля аграноміі, чыноўніка агранамічнай справы, але не адукаванага ў агранамічным напрамку гаспадары. Усе спробы мінулага вярнуць выхаванца, напрыклад, віжэйшай сельска-гаспадарчай школы на сваю зямлю не ўдаваліся, і ён ішоў у чыноўнікі. Гэтакім чынам, вёска ня мела свядомых у аграноміі людзей.

Як у нас у мінулым была пастаўлена справа распаўсюджвання сельска-гаспадарчых ведаў пазашкольным шляхам? Тут ні адзін аграном захопліваўся да глыбіні пачуцця. З гэтага боку паводы аграноміі над дэмай хлебаборба здаваліся забяспечанымі. Але надзеі гэтыя памылковыя. Калі падлічыць вынікі мінулай працы агранома, дык і тут мы мала знайдзем радаснага. Аграном чытаў, раздаваў кніжачкі, паказваў, а селяніну ўхмыляўся, дэрабіў патыліцу, называў. А як толькі аграном паёдзе далей, селянін самым сур'ёзным чынам раскурваў на цыгаркі агранамічныя кніжачкі, часам успамінаў пра чудака агранома, а зямлю поркаў па дзядоўску.

Так ішоў год за годам.

У чым жа прычына такога няўспеху? Па нашай думцы, яна хаваецца ў тым, што аграном прапагандыст сабоўную сваю ўвагу пакіроўваў на дарослае жыхарства, а на маладое пакаленне ён амаль што зусім не звяртаў увагу, амаль што зусім не клапаціўся аб яго агранамічным адукаванні. Аграном зусім забываўся, што сёньнешня юнак, скажам, школьнік, заўтра будзе хлебаборам, гаспадаром, такім самым слухачом агранамічных ведаў, якім сёння зьяўляецца яго бацька. Праблем агранамічнай працы ў мінулым у тым і хаваўся, што аграном

забываўся аб агранамічным адукаванні падрастаючага пакалення.

Зараз гэты праблем трэба напоўніць. Аграном павінны звярнуць увагу на маладое пакаленне, на будучых хлебаборцаў. Агульна-асветная школа, як абхватваючая ў сабе шырокія гурцы жыхарства, з сёньнешняга дня павінна зрабіцца трыбунай дзеля распаўсюджвання сельска-гаспадарчых ведаў. Чаго ня можа зрабіць школа сельска-гаспадарчая, тое павінна напоўніць школа агульна-асветная. Першая дасць глыбокія і досыць шырокія пазнанні аддзеленым асобам, другая павінна зрабіцца разсаднікам масавых сельска-гаспадарчых ведаў. Чым хутчэй мы выкарыстаем у гэтым напрамку агульна-асветную школу, тым больш прыблізім момант знішчэння сельска-гаспадарчай несвядомасці ў краіне. К таму ж яшчэ — некалькі гадзін на тыдзень, ахвяраваных сельскай гаспадарчы, праца вучняў у садох, на гарадох, на вучобных пляцох значна ажывілі б увесь ход школьнай справы.

У распаўсюджванні сельска-гаспадарчых ведаў у краі побач са школай маглі б сыграць вжнюю ролю Чырвоная армія. Хоць больш шчасць чырвонаярмейцаў ужо прыбываў да вядзення сельскай гаспадаркі, аднак гаспадарчая несвядомасць бацькоў і дзядоў яшчэ ня ўспела зусім заваяваць іхнай думкі. Якраз сваёчасова было 5 умяшання ў іх сельска-гаспадарчае адукаванне аграному. І калі чырвонаярмейцаў, заўтрашні гаспадар, будзе добра свядомым у агранамічных пытаннях, дык, вярнуўшыся ў вёску, ён наўраў будзе прывацею культурнай працы на зямлі і ворагам бацькуўскай несвядомасці.

Нямеччына, Францыя, Японія і іншыя дзяржавы ўжо даўна як школу, гэтак і армію зрабілі калыскай агранамічнай асветы. У нас жа ў гэтым напрамку зроблена зусім мала.

Аграном, становіся бліжэй да школы і Чырвонай арміі, зрабі іх сваімі супрацоўнікамі. У гэтым аднаўні залог успеху тваёй працы.

Аграном Жыван.

Апошнія навіны.

(Радзі з Ганноўзру).

— Па паведамленню з Лёндану і Парыжу Лёзанская канфэрэнцыя ў бліжэйшыя дні будзе сарвана з прычыны абвострання крызеу пасыля далучэння італьянцаў да расейцаў і туркаў.

— „Пці Парызьен“ паведамляе, што Муссаліні прышоў да згоды з прадстаўніком Савецкай Расеі Красіным, Італія пасылае ў Маскву палітычнага прадстаўніка і складаецца зьмешаная расейска-італьянская камісія для навучэння ўсіх гаспадарчых і гандлёвых пытанняў абедзьвюх дзяржаў.

Уважанні аб Нямеччыне і Польшчы.

(З гутаркі з наўмаоцным прадстаўнікам Б.С.С.Р. у Р.С.Ф.С.Р. т. М. Мэрозам).

Гэтымі днямі вярнуўся з Бэрліну наўмаоцны прадстаўнік БССР т. М. Мароз. У гутарцы з нашым супрацоўнікам т. Мароз падзяліўся сваімі ўражанымі аб Нямеччыне і Польшчы.

Прыглядаючыся да жыцця Нямеччыны, складаецца ўражанне, што краіна коціцца кудысьці ў блізодне. Марка падае і падае. Рост заробку адстае ад росту дарагоўлі. Усе скардзяцца, што жэць немагчыма Гутаркі найбольш аядуцца аб ядзе, аб дровах і г. д.

Тавараў жа ў цяперашняй Нямеччыне хоць адбаўляй. Бяда толькі ў тым, што рабочым яны недаступны.

Сумежная з намі Польшча па агульнму уражанню выглядае зусім іншым краем, чым Савецкая Беларусь і Савецкая Расея. Усе ходзяць чыста, шмат шыкарнай публікі, абдраных і бедч-адзетых ня відаць. Але, прыгледзіўшыся бліжэй, бачыш, што ўсё гэта толькі панства, толькі буржуазія; рабочы і селянін заціснуты да крайнасці.

Польшча ўсё яшчэ перажывае як бы мядовы месяц незалежнасці, нацыянальнага вазваленьня. Нац-янальчае пачуццё, альбо лепш кажучы, шэвінізм чуюцца на кожным кроку. У кманях, калі хто звярнуўся б парасейску, то яго прымусяць гаварыць праз тлумача, хоць гаспадар ці гаспадыня крамы ведаюць расейскую мову з маленства.

У некаторых кнігарнях выстаўлены кніжкі з пералічэннем жыдоўскіх «трахоў» перад Польшчай.

З Соймам Польшча апынулася ў вельмі цікавым становішчы, якое можна ахарактарызаваць нашай беларускай прыказкай: „Залез у нерат—ні ўзад, ні ўперад“. Польская нацыяналістычная буржуазія ашлалена вынікам выбараў і вялікай лічбай няпольскіх дэпутатаў. Проба сілець чыстэ польскую большасць хоць бы процыванатуральным хаўрусам правых і больш умеркаванай часткі так званых „левых“ (якія, наогул, асабліва льявоную не хваляюць) пакуль-што ня далі skutku.

Эканамічна Польшча хоча разывраваць ролю здаровага ў эканамічным сэнсе дзяржаўнага арганізму, але гэта мала каго можа ашукаць. Развал занадта кідаецца ў вочы.

З размоў з ураджэнцамі „Крэсаў Усходніх“ (нашай Заходняй Беларусі), нават з афіцэрамі і салдатамі польскай арміі, але беларускага паходжэння, выяўляецца, што польскае панаванне ў Заходняй Беларусі збрндла ўсім да крайнасці. Прыметна цяг да Савецкай Беларусі, але шмат перашкаджае большаму яе выяўленню зусім дрэнная інфармацыя аб фактычным становішчы справы тут, на ўсход ад польска-савецкай мяжы: пануе шмат самых фантастычных погаласак і плётак.

Аднаго разу у нядзелю.

(Б. Я. Я.)

У зялёных, калючых абоймах гуршчара навіданы кучы старых, вліварных скрынак—вясковых хатак.

Ваславата—саламянае цела вёскі разрэзана на дзве часткі аграмаднай рухавай касой—рэчкай Срыбнай.

Над рэчкай свача дрыўлянал, свежа-жоўтая зьявілася-новая грабля з сасновых плашак.

Летвае сонца палівае вакол залочаным, гарачым вярэм.

Па рухавай, травяністай бадзе вузенькай вясковай вузкі спадчырае маленькая сямейка—ввола-добры матка з цэлай кучай дробенькіх дзетак—свіньня з маленькімі парасяткамі.

Светла-ружовая дзетвара трэцякля матчыных сіваватых ног. Цененькія вырвачкі-хвасткі закручаны ў круглія абаранчкі. Трубячкі-лячкі шухаюць-шухаюць.

— Квдць квдць-квдць!

Свіньня супакойнае іх аслапамі матчынымі словамі.

— Хрумк-хрумк-хрумк.

Кучка чэньвераногіх дробнятак прысасываецца як жмуток п'явак да ле адвіслага жывата. Парасяткі так уважліва палуудуюць, што і свету беллага ня бачуць вакол.

Мадзі ўпірае ў сонечную далеч шару маленкіх хітрых вочак, прыслухованецца цішэні свіннімі дзістамі-вудамі і строга ківае хвастом, нібы стары настаўнік палцам. Аслада дярчыць з ле калючай драйнай шэрыць.

— Жарталі, дзеткі палуудуюць.

Святочны дзень—нядзеля.

Дзе-ні-дзе закрасуюцца ў вагне чырвоныя кветкі жаночай кофты. Дзяўчына з ільнянымі косамі, святочна убраная ў каляровую салатанку, перабягае вуліцу, пазіраючы ўніз на свае чырвоныя, запаленыя сонцам босыя ногі.

Сяляне—старыя мужыкі сядзяць на прыздах. Галовы—у жанок на каленях.

Прыбег устрывожыя сусед:

— Браткі, што сьпіце ў шапку?

— Ну?

— Госьці у лесе. Пастухі гаварылі. Бандыты на конях. Састрэліся.

Грамада непакоіцца.

— Што рабіць? Нас то бандыты жывых у кашу ня кінуць. Але што з мелнікам рабіць?

Галаварэзы разавуць Гайзіка на кашалкі. Шкода добрата суседа.

— Трэба што-кольвек рабіць!

Гаспадары пусьціліся ў млыні.

— Гайзік! А. Гайзік, Ведаеш?

— Ведаю...

Гайзін быў у млясе. Сядзеў над жорнамі і шліфаваў камень завостраным малатком.

Гайзік меў прывычку ў кожную нядзелю што колечы рабіць, каб аддзяліцца ад хрысьціян...

— Чаму робіш у нядзелю?

— Я павінен памятаць, што я жыд...

— Сягоння забудзь...

— Ну?

— Бандыты шухаюць жыдоў.

Гайзік відавата апусьціў вочы:

— Сл'ю я ўжо заўчас выправіў у горад, а сам ні за што не пакіну млына аднаго. Адыдзеў тут дваццаць год. Што будзе—хай будзе.

Суседзі ківалі галовамі:

— Праўда, як можна кідаць гаспадарку?

— Гайзік?

— Га?

— Кінь сягоння працаваць. Ідзі апраіся ў святочныя вопраткі!

— У святочныя? Чорны сурдут і новыя чаравікі? На што?

— Ха-ха-ха! Сягоння апраіся ў нашую сьвітку, абуй новыя лапці.

Зрабіся нашым братам, калі хочаш застацца жывым.

Гайзік маўчаў.

— Схавай свае «бублі» і павесь у кўне на сьцяне абраз свінтога Мікалая. Мы спарадкнем тваю хату на наш лад, каб бандыты не назвалі, што гэта жыдоўская хата.

Мельнік перабіў бараду.

— А мая фізыяномія?

Хэўра пачала крытычна аглядаць Гайзіка: рудыя вялікая барада, як у «рускага», тоўстыя вусы, густыя бровы, складачаныя валасы на галаве.

— Вайдзе лоўка! Якраз наш брат! На нашаму гукеш ёмка. Свінь «цаналі!»

Гайзік наслухаўся.

Кампанія ўзялася за работу. Прынеслі Гайзіку сьвіту, лапці, святы абразок. Гайзік схавав свае «бублі», і хата прывяза належны выгляд: нічога жыдоўскага не засталася.

— Да Гайзіка на двор запрасілі пугай свінню з малалым палаленьнем, разбаўгалі ёй поила ў карыце. І вясковая баба засталася гаспадарыць у яго хатце—нібы Гайзікава жонка.

Разышліся людзі па хатах. Парасяткі, Гайзік з вясковай бабай засталіся.

Баба з Гайзікам селі на прызбу. Гайзік палажыў сваю калматую галаву бабе на калені, і яго нібы-то жонка пачала расчэсываць валасы...

Гайзік касурыў бровы (з бабіных каленяў у бок лесу: ці ня едуць хоцьшто, шэвінізм чуюцца на кожным кроку. У кманях, калі хто звярнуўся б парасейску, то яго прымусяць гаварыць праз тлумача, хоць гаспадар ці гаспадыня крамы ведаюць расейскую мову з маленства.

Гайзік кідаў зрэнкамі да неба! — Дзе ты, бог Ізраіля? Дзе ты? Неба ціха блакіцілася роўна для ўсіх і німела...

Гайзік зазлаваўся на «бога Ізраіля»...

Баба шуткавала і харопылася перад Гайзікам. Парасяткі круціліся яму пад ногі. Шчыра і кемна Гайзік граў ролю мужыка.

— Топ-топ-топ!—пачуўся з новай граблі конскі топат.

Пяць п'яных галаварэзаў вярхом на конях прывалілі на дзялінен.

Гайзік ускочыў ім насустрэч.

Разгарачаныя, чырвоныя твары, раскудлачаныя чупрыны на ўспапеўшых ілбах, нагайкі ў руках засьляпілі Гайзіку вочы.

— Жыдоў нява ў вас?—запытаўся адзін з бандытаў.

— Няма ў нас жыдоў!—спакойна адказаў Гайзік і са сьмехам дадаў «трох'этажну». «Трох'этажняя» Гайзіка бандытам страшна спадабалася. Адзін з бандытаў па-братэрску жарнуў Гайзіка па ілках.

Бандыты рвануліся ў хату.

— А дзялчаты, дзед, вьсьць у пабе?

— Няма.

— Што значыць няма! Мы табе галаву скруцім! Павінны быць!

— Няма,—ціха адказаў Гайзік,—мы тут з бабай, як бачыце, адны.

— Фэ! Твая баба—старая пацця! Галаварэзы плюнулі і лапшалі ў вёску шухаць дзяўчат.

Пачалі брахаць сабакі. Шум і крыкі рваліся з вясковых хатак.

Гайзік загараўся ў сэрцы мельніка. З тых час, як ён пераадзеўся за мужыка, дык зусім змяніўся, зрабіўся смелым. Ён схваціў вялікі млыновы молат, пабег на тых крыкі з малатком у руках і з «трох'этажнем» у горле.

Сяляне віламі і косамі баранілі сваіх дачок ад бандытаў. Бандыты працавалі нагайкамі над мужыцкімі галавамі. Кроў плюхалася...

Палілася і Гайзіку.

— Мы, спіамі вёску! Мы нас перастраляем, як сабак!—бушавалі бандыты.

Надоўга цагаўлася вліва. Загружалі стрэльбы. Атрад чырвонай коньчыцы раптам выскочыў з лесу.

Бандыты уняклі.

На вёску зноў напала святочнасьць. Ва ўсіх хатах няклі яечні.

Вясковая баба шчыра грала ролю Гайзікавай жонкі. Яна смажыла ішанічныя бліны ў Гайзікавай хатце вельмі спрытна.

Дым каціўся з комінаў, кучаравіўся ў гары і брумшніўся ў размаітэй крудэлі. У вёсцы пахава салам. Дзесьці тылілікаў гармонік.

На ўзгорччку сярод вузку разілялася свіння з дзеткамі, нібы самая галоўная гаспадыня вёскі.

Мельнік сьлінуў мужыцкую сьвіту, агрануў свае, запысавы мукой, вопраткі і давай кожнаму па асобку раскізаць аб гэм, што тут чапілася і дзелялася.

3. Б.

Залатая пазычка з выйгрышамі.

Вельмі часта можна пачуць скаргі на тое, што пана на усё расце і расце. Тое, што тыдзень таму назад каштавала, скажам, 5 міліёнаў савецкіх руб., цяпер каштуе 7—8 міліёнаў. Вось і скардзіцца людзі на ўзрост пана на тавары, альбо іначай кажучы—на падавыя цаны савецкага рубля, савецкай валюты. А чаму так выходзіць? Наша Савецкая Федэрацыя, разбураная імперыялістычнаю і грамадзянскаю войнаю, нямецкім ды антантанскім войскам у хаўрусе з расейскімі белгвардзейцамі, яшчэ не акрыяла настолькі, каб расход з дзяржаўнай кавы пакрываўся прыходам. Падаткаў паступае мала, і падатковы апарат яшчэ не наладжвае як след, так што падцае які-небудзь гандляр плаціць падатку меней, чым з яго належыцца, а каб давесці, што з яго больш належыцца, трэба праектаваць яго гандаль. Такіх кантралёраў мала, а добра спрактыкованых яшчэ меней.

Такім чынам, пакуль што выходзіць так, што даходы ў савецкай кавы малыя, а расходы вялікія. Каб пакрыць перавагу расхода над прыходам, каб мець грошы на расход, прыходзіць друкаваць папярковыя грошы. Кожны месяц іх друкуецца вельмі-вельмі шмат. А што такое папярковыя грошы? Гэта вольныя дзяржавы. Яны маюць вартасць на самыя на сабе, а наколькі на іх маецца забяспечанне золатам, альбо іншымі вартымі рэчамі і таварамі. Раз забяспечанне застаецца тое самае, а папярковыя грошы будзе надрукавана, напрыклад, у два разы больш, то і вартасць іх спадзе блізка што ў два разы. Дзеля гэтага папярковыя грошы не перастаюць падцае ў пана, пакуль будзе друкавацца усё нова і новая маса іх.

Савецкі ўрад шукае спосаб паменшыць друкаванне новых папярковых грошай, альбо, як кажучы, па вучонаму,—хоча паменшыць эмсію, хоча змагацца з узростам інфляцыі папярковых грошай. Самы найлепшы спосаб—гэта павялічыць даход, альбо паменшыць расход. Пры разбурэнні і беднасці дзяржавы павялічыць даход не ўдаецца, а расход і так паменшаў у 4 разы ў параўнанні з дрэвіліцыйным часам. Так што зрабіць што-небудзь у гэтым кірунку не ўдаецца. Застаецца толькі спосаб пазычкі. З чужаземнымі дзяржавамі ў нас пакуль што

няма добрага ладу, так што пазычыць у іх ня ўдаецца; значыць, трэба шукаць у сабе дома, у сваіх работах і сялян,—зрабіць, як кажуць, *унутраную пазычку*. Калі праз пазычку Савецкі ўрад дастане патрэбны яму на расход грошы, то тады ня трэба будзе друкаваць новых папярковых і вартасць папярковых грошай ня будзе далей падаць, альбо, іначай кажучы,—папярковы рубель *стабілізуецца*.

Вось я гэтаю мэтаю ў пачатку папяршняга месяца Савецкі ўрад выпускае залатую пазычку з выйгрышамі. Савецкі ўрад хоча пазычыць у жыхарства сто міліёнаў залатых рублёў на 10 гадоў. Будучы выдрукаваны асобныя сьвідэцтвы—аблігацыі з нумарамі, цэнаю па 5 руб. і па 25 руб., пры чым аблігацыя ў 25 руб. будзе мець пяць нумароў і значыць столькі-жа, як пяць простых. За аблігацыі трэба будзе плаціць папярковымі грашмі *на курсу* на золата. Казёны курс на золата цяпер прыблізна 12 міліёнаў за залаты рубель, значыць, пяцьрублёвая аблігацыя будзе каштаваць пяць раз па дванаццаць—шэсцьдзясят міліёнаў руб. Калі праз месяц курс будзе не дванаццаць, а скажам—15 міліёнаў руб., то і аблігацыя будзе каштаваць ня 60 міліёнаў, а пяць раз па 15—сямьдзясят пяць міліёнаў. Так што аблігацыі некалькіх трацінаў свае вартасці ад палатныя цаны папярковых грошай.

Таму, хто будзе мець аблігацыі пазычкі, савецкай казна будзе плаціць *працэнтамі*—бо ў год. На пяць рублёў у год нарасце 30 кап. працэнтаў. Гэты працэнт будзе плаціцца два разы ў год—1 ліпеня і 1 сьнежня *на курсу*. Калі ў сьнежні курс будзе, напрыклад, у два разы вышэйшы, то і папярковыя грошы будучы плаціць у два разы больш. Трыццаць капеек па цяперашняму курсу будзе больш, як тры з паловаю міліёны руб.

Выпускаемая савецкаю казнаю пазычка будзе мець вялікае значэнне ў справе зберажэння грошай. Хоць цяпер усё савецкія грамадзяне, апрача спекулянтаў, бедныя, але патрэбнасць у зберажэнні адчуваецца яшчэ настрэй, чым у рашэйшых часах. Раней кожны атрымліваў добрыя грошы, купляў, што яму трэба было і жыў без асаблівых клопатаў. А цяпер, калі-б захацеў зрабіць сабе новы гарнітур замест зусім надравага, дык твае

пансіі і за два месяцы ня хопіць, не гаворачы аб тым, што трэба выш-есці. Якіх-небудзь рублёў пяць кожны месяц можна было-б аддаць і па-крысе сабраць. Але як сабраць? Адложыць паперкі, а яны праз паўгода будуць каштаваць столькі, што іх хоць вон выкінь. Замест зберажэння выйдзе толькі марная страта грошай. Як жа быць, як забяспечыць сябе ад абцяжнення іх савецкіх грошай? Гандляры робяць так, што ў іх анжыя тавары а ня грошы. Калі ім трэба грошы, яны прадаюць, *рэалізуюць* тавар. Гэта-ж робяць і розныя таварыствы, суполкі, каапэратывы. Ну, а звычайныя служачы з сваімі няшчаснымі 5 рублямі так рабіць ня можа. І вось выйсьце з гэтага становішча адчыняецца ў савецкай залатой пазычцы. Я вось, напрыклад, хачу мець футра, бо ў маёй шывельцы мне холадна. Купіць зараз не магу, трэба збіраць. Вось я кожны месяц буду купляць па адной аблігацыі пазычкі. Да будучай зімы ў мяне набярэцца якраз 60 рублёў золатам. Футра за іх ня купіць, але можна зрабіць дужа добрае паліто, чэват трохі буржуазнага выгляду. На тую зіму мне будзе цёпла ад паліта, а ў гэтую зіму—цёпла ад думкі і ўпэкі, што ў мяне некалісь будзе добрае паліто. І вось магчымыя сабраць, зберагчы 60 руб. мне якраз і дае гэтая пазычка.

Але гэтага мала. Пазычка дае мне магчымыя адразу разбагацець і завіцца тагда маім любімым заньдцем, не ламаючы свае галавы над пытаннем: а што я буду заўтра есці? Магчымыя разбагацець вось як. Пазычка выпускаецца з выйгрышамі. Да 1927 году будзе рабіцца розыгрыш 2 разы ў год, а з 1928 да 1930—адзін раз у год. Да 1927 г. будзе пущана на выйгрыш 800.000 руб. золатам кожны год, а ад 1927 да 1930 году—на 700.000 руб. зол. Першы розыгрыш адбудзецца 1-га траўня 1923 г.

Да 1927 году будучы разыгрывацца такія выйгрышы:

1	вайгрыш у 100.000 руб. зол.
1	» » 50.000 » »
2	» па 25.000 » »
5	» » 10.000 » »
10	» » 5.000 » »
50	» » 1.000 » »
100	» » 500 » »
1.000	» » 100 » »
2.000	» » 50 » »
10.000	» » 20 » »

Ад 1928 г. да 1930 г. будзе штогодна разыгрывацца 5.000 вайгрышаў па 20 руб. зол. кожны. Аблігацыя на траціну свае сілы,

калі яна выйграла. Калі каму пападецца шчаслівы нумар, то ён можа выйграваць хоць кожны год. А пасля 1 сьнежня 1928 году пэўная часць аблігацый будзе выкупана савецкаю казнаю па курсу таго дня калі гэта будзе рабіцца. Пазычка робіцца з выйгрышамі дзеля таго, каб больш заахвоціць людзей да куплення аблігацый пазычкі, бо за доўгі час ад пачатку рэвалюцыі ўсе адвыклі ад такіх пазычак, аблігацый, купонаў, працэнтаў і інш. штукаў.

Апрача ўсёго сказанага мною раней, трэба яшчэ мець на ўвазе тое, што з часам, калі савецкай казна распрадаецца ўсе аблігацыі, то пана на іх у вольнай перапрадажы з рук у рукі падрабье так, як гэта было з выйгрышнымі пазычкамі перад

рэвалюцыяй, альбо як было нядаўна з хлебнаю пазычкаю. Так што той, хто загады купіць аблігацыі займу, зробіць выгадную справу.

Некаторыя несвядомыя і недаверныя людзі могуць запытацца „З якой гэта прычыны Савецкая ўлада стала такой добрай, што хоча рабіць такія дабрадзействы сваім грамадзянам?“ Адказ тут такі, што ні аб якіх дабрадзействах Савецкая ўлада ня думае. Ёй патрэбны грошы, а вы пазычаеце ёй гэтыя грошы. Гэта дабрадзействам выдзелка, і трэба зрабіць так, каб і адна і другая старана мела ад гэтага карысьць.

І як мы бачылі, той, хто купіць аблігацыі пазычкі, будзе мець вялікую карысьць. Ад кожнага залежыць, ці ён гэтую карысьць прамагвае, ці не.

Д. А.

Больш увагі народнай асьвеце!

М. Крайск, Барысаўскага пав.

У м. Крайску, Барысаўскага пав., 19 лістапада адбыліся перавыбары валацкага выкаўчача камітэту. У часе дакладу аб працы камітэту за мінулы год значная частка ўвагі была звернута на народную асьвету. Шкада толькі, што гутарка па гэтай пытанню была алябокая; усё гаварылася, што паніжэнне асьветы ў пачатковых школах стаіць у зьвязку з кепскім матар'яльным становішчам настаўніка. Калі адзін з настаўнікаў сказаў, што дзеля падняцця асьветы ў пачатковых школах трэба ня толькі забяспечанне матар'яльна настаўніка, але каб яго ў пачатку адрываваць ад прамых яго абавязкаў, дык гэта вельмі не спадбаласа прадстаў-

ніку з Барысава, які ў адказным слове сказаў, што такіх настаўнікаў трэба адпраўляць «на ўсе чатыры бакі».

Цікава, дзеля чаго думаюць матар'яльна забяспечанне настаўніка: ці дзеля таго, каб яны хадзілі па маентках дамагчыцца збожжа, пісалі конскія пашпарты, рабілі па вёсках камітэты (працу па харчоваму падатку лічу абавязковай), ці каб яны ўсімі думкамі аддаліся асьвеце, як у школе з дзясцімі, гэтак і наогул па вёсках, чытаючы розныя лекцыі, якіх у нас зусім ня чуваць?

Пры адным жа толькі матар'яльным забяспечанні настаўнік працы хутка можа пайсці «па ўсе чатыры бакі», але ж ад гэтага справа асьветы не палепшыцца.

Працэднік асьветы.

Да карэспандэнтаў „Сав. Беларусі“.

Рэдакцыя газеты «Савецкая Беларусь» звяртаецца з просьбай да усіх сваіх карэспандэнтаў абавязкова ставіць на карэспандэнцыях, прысылаемых у рэдакцыю, свае запраўдныя прозьвішчы і адрэс, у іншым выпадку карэспандэнцыі друкавацца ня будуць.

Карэспандэнцыі будуць друкавацца з подпісам псеўданіму, а запраўднае прозьвішча патрэбна толькі для рэдакцыі і адкрывацца нікому ня будзе.

РЭДАКЦЫЯ.

Беларуская тэрміналегія

(Адказ на артыкул пад гэтым жа загалюкам, зьмешчаны ў № 243 «Савецкай Беларусі» ад 2—XI—1922 г.).

Аўтар памятнага вышэй артыкулу, Гр. Міх., закранаю, бізуючы, вельмі пажважанае пытаньне—пачынае беларускую тэрміналегію. Але на жаль, Гр. Міх., бачыць, не дакладна паінфармаваны ў справе фактычнага апрацавання гэтай тэрміналегіі, і не таму не паінфармаваны, што ўспомніў, якім была даручана гэтая праца, зьмяшчалася ў пішы «сваіх габінэтаў» (выраз Гр. Міх.), а таму, што нявуважана сьлядыцца па перадачымі менскімі часопісамі, у якіх ён знайшоў бы ня раў усё адказы на пытаньні, выстаўлены ім у яго арт. «Беларуская тэрміналегія» і выстававана да Ізбелкульту.

Гр. Міх. піша: «Дзеля таго каб зьнішчыць гэтыя неарнаральныя становішча (недахват белар. Тэрміналегіі), пры Наркамате Асьветы Беларусі яшчэ ў пачатку 1921 году была арганізавана навукова-тэрміналегічная камісія, якая пачынала была апрацаваць беларускія тэрміны па ўсіх галінах навукі, на першы час хоць бы ў абхвале гімназіяльнага курсу».

Гэтая інфармацыяная справка, бізуючы, праўдзліва. Нав.-тэрміналегічная камісія была арганізавана ў лютым мес. 1921 г. і мела вядучы акадэмік тая самыя, што адначасна ішоў Гр. Міх. Але вось-што далей піша Гр. Міх.: «Працавала гэтая камісія, працавала, але ніхто ў Менску, апрача сяброў камісіі, ня ведаў нічога аб яе працы і нават аб тым, што імя камісіі існавала».

Тут ужо, Гр. Міх., яўная недакладнасць і, я-б сказаў, лішне сьмелая суб'ектыўнасць падводзіць пад катэгорыю сваёй асобы ўсіх жыхароў Менску. Што Гр. Міх. мог нічога не ведаць аб працы гэтай камісіі гэта рэч зусім магчыма, каб вдарэнных сусветнага характару, на ўсе

бяз вынятку ведаюць) —але ўзвясжа хароў Менску, і ня толькі Менск, але і С.С.Р.В., а нават і далейшыя, хто цікавіўся пытаньнямі беларускай тэрміналегіі, бізуючы, мела магчымыя ведаць аб працы тэрміналегічнай камісіі—і ведалі. Гр. Міх. хіба згодзіцца, што ў С.С.Р.В. арганам друку, які найбліжэй стаіць да школьнае справы, зьяўляецца «Вестник Народнаго Комиссарыята Провсвещенія С.С.Р.В.» і вось у №2 гэтай часопісі за лістапад 1921 г. Гр. Міх. можа знайсці дакладную інфармацыю ў справе апрацавання бел р. тэрміналегіі і, мала гэта, там жа можа пабачыць і пазнаёміцца з самымі рэзультатамі гэтай працы. На ст. II, у «Белар. Аддзеле» зьмешчаны артыкул «Беларуская Навуковая Тэрміналегія», падпісаны прэзідэнтам Беларускай Нав.-Тэрміналегічнай Камісіі. Гэты артыкул мае характар прадмовы да апрацаванай гэтай Камісіяй беларускай граматычнай тэрміналегіі, а гэтая тэрміналегія выдрукавана там жа, на стр. 13—18. Але ня гэтым не канец. У наступным нумары «Вестника» Гр. Міх. можа знайсці белар. тэрміналегію на латвін; у № 2 (4), з 1922 г.—памешчана тэрміналегія артыстыкі; у № 3-4 памешчана тэрміналегія альгоры; у № 5-6 знаходзіцца тэрміналегія на ботаніцы; у наступным нумары зьмешчана тэрміналегія на геаметрыі, у наступным—тэрміналегія трыгономэтрыі і вышэйшай алгебры. Аднаму словам, пачынаючы з лістапада—1921 г. у кожным нумары «Вестника» грамадзянства спатыкалася з рэзультатамі працы Нав.-Тэрміналегічнай Камісіі, і калі Гр. Міх. нічога аб ёй ня ведаў, то гэта можа тлумачыцца толькі тым, што ён ня бачыў ніводнага нумару «Вестника», г. зн. часопісі, якая мае самую цесную і беспасярэдую сувязь

з школьнымі пытаньнямі наогул, і з пытаньнямі школьнай тэрміналегіі асабліва.

Далей, Гр. Міх., адзначыўшы, што ў пачатку 1922 г. пры Наркамате Асьветы Беларусі арганізавана Інстытут Беларускае Культауры («Ізбелкульт»), да якога і перайшлі заданьні і спадчына Нав.-Тэрміналегічнай Камісіі,—піша: «Аднак і ён (Ізбелкульт) замкнуўся ў сваім габінэце і не даваў прызнакаў жыцця; Беларускае грамадзянства аб ім нічога ня ведае. Недахват апрацаванай тэрміналегіі адчуваецца па старому. Мы чулі, што «Ізбелкульт» мае даволі значны лік тэрмінаў, прызначаных падходнымі дзеля аздачэння тых ці іншых навуковых паняццяў. Аднак, апраці ізбелкультуца, аб іх ніхто ня ведае».

Тут трэба адзначыць паміж сабой дзве думкі: адна—што Ізбелкульт замкнуўся ў сваім габінэце і і не падаваў прызнакаў жыцця; а другая—што нав.-тэрміналегіі не паказваецца на сьвет і ніхто аб ёй ня ведае, апрача самых ізбелкультуцаў. Аднак сапачатку на другое пытаньне. Беларуская тэрміналегія ў далейшым цягу друкавалася і друкуецца рэгулярна ў кожным нумары «Вестника», а значыцца, аб ёй могуць ведаць і ведаюць апрача саміх ізбелкультуцаў. Тут жа мы адзначым, чаму гэтая тэрміналегія дагэтуб ля была выдрукавана асобнымі зборнікамі, а толькі паўзьялася ў перадачым друку. На гэта былі дзве прычыны: 1) у артыкуле «Беларуская навуковая тэрміналегія» № 2 «Вестника», які, як мы ўжо казалі, зьяўляўся прадмовой да апублікаваных прац на белар. тэрміналегіі,—падкрэсьлена, што друкуецца гэтыя працы ў «Вестнику», маючы характар *дыскусійны*, што Нав.-Тэрміналегічнай Камісіі пажадна заслухаць погляд і прапавяды ў гэтай справе з боку шырокага грамадзянства, каб можна было зрабіць тая ці іншыя зьмены і прапраўкі перад тым, як выдрукаваць тэрміналегію асобнымі зборнікамі;

(трэба сказаць, што з боку грамадзянства паступіла цэлы шэраг прапавядуў аб зьмене і зьменных пішы тэрмінаў, і гэтыя прапавяды Нав.-Тэрміналегічнай Камісіі, а зь гэтым Ізбелкультам былі прыняты пад увагу; 2) Нав.-Тэрміналегічная Камісія ня мела сваіх каштарысаў на выданьне.

Цяпер адкажам на першае пытаньне. Інстытут Белар. Культауры зусім не замкнуўся ў сваім габінэце. У № 3—4 «Вестника» зьмешчаны артыкул пад загалюкам «Інстытут Беларускае Культауры». У гэтым артыкуле азначаны заданьні гэтай установы і ішыя пляхі, якімі яна пойдзе к дасягненьню гэтых заданьняў. Далейшае апрацаваньне беларускай тэрміналегіі зьяўляецца толькі адным з заданьняў Ізбелкульту. У Ізбелкульте ўжо закончана апрацаваньне расейска-беларускага слоўніку (каля 30.000 слоў); сябрамі Ізбелкульту апрацаваны і падгатоўлены да друку цэлы шэраг школьных падручнікаў—па матэматыцы, географіі, фізыцы, гісторыі, стылістыцы, па ўкладаньні розных хрэстаматый і г. д.; апрацаваны анкетны па зьбіраньню народнай творчасці і анкета па прыродазнаўствау; Ізбелкульт мае самую дэсяую сувязь з пастаноўкай выкладаньня на ўсіх школах С. С. Р. В. прадметаў беларусказнаўства і з апрацаваньнем праграм па беларусказнаўствау і шм. інш. прац. І калі ня ўсё гэта было апублікавана дагэтуб, то гэта тлумачыцца характарам самой працы. Гр. Міх. хіба згодзіцца, што выданьне ў друку слоўніка ў 30.000 слоў справа ўдзяляючы часы даволі пажваж; надрукаваньне падручнікаў таксама справа не аднаго дня і г. д. Тым больш, што да самых апошніх часоў Ізбелкульт ня меў ародкаў, каб публікаваць у асобных выданьнях свае працы.

Што датыча тая рады, якую дае Гр. Міх., а імяна, каб «зрабіць хоць некалькі публічных дакладаў, ахвяраваных гэтай справе» (справа Беларускай тэрміналегіі)—дык на гэта

трэба адказаць, што навуковай тэрміналегія ў пілкім разе ня можа зьяўляцца прадметам публічнага дакладу хача б з тая прычыны, што яна мае занадта спецыяльны характар і вымагае не агульных прынцыповых увагаў, а маруднае, павольнае працэ. З другога боку—пасаджоньні перш Нав.-Тэрміналегічнай Камісіі, а затым аднаводнай «сэцыі» Ізбелкульту—адбылася і адбываюцца пры адчыненьнях дзверях, і тая, хто цікавіцца гэтымі пытаньнямі, маючы магчымыя заўсёды пазнаёміцца з працэсам самога праці і падзяліцца сваімі увагамі трэба тут адзначыць, што не адбываецца і не адбылася бадай ніводнага пасаджоньня па апрацаваньні тэрміналегіі, на якім ня было-б асоб з боку).

Нарэшце адзначым, што ў бліжэйшыя тыдні выйдзе з друку першы выпуск белар. тэрміналегіі (матэматычнай), праз месяц павідацца другі выпуск (тэрміналегіі стылістыкі), за ім трэці (лёгікі, псыхалёгіі, граматыкі), затым чацьвёрты (прыродазнаўчыя дысцыпліны—ботанікі, зоолёгіі, мінералёгіі, хіміі, фізыкі), пятая (географіі, космографіі) і г. д. Усе пералічаныя тэрміналегіі падгатаваны да друку і будуць павуляцца ў залежнасьці ад чыста тэхнічных умоў.

Сакратар Інстытуту Беларускае Культауры Ул. Чарныскі.

АД РЭДАКЦЫІ: Артыкул супрацоўніка рэдакцыі т. Гр. Міх. быў надрукаваны больш месца таму назад і меў сваім заданьнем выклікаць інфармацыю ад Ізбелкульту аб яго працы дзеля ведама шырокага грамадзянства. Аднак гэты паступіў толькі праз месец. Баруны над увагу, што Ізбелкульт ад рэдакцыі ў некалькіх кроках і што пытаньне было запалена вельмі вялікае, рэдакцыя лічыць такі тэрмін занадта доўгім. Выкававаючы здаваленьне з атрыманай у артыкуле грам. Ул. Чарныскага інфармацыі, рэдакцыя ўсё ж такі ня зусім аддаецца з ім у пытаньні аб «падажоньнях» праці Ізбелкульту і больш цеснай сувязі не з шырокімі коламі беларускага асьветнага грамадзянства, на надваленьне пстрыб акое і разьвіццана праца Ізбелкульту.

Маленькі фельятон.

„На матыў Лезгінкі“.

Была поўнач. Рудзенскія хаты, занесеныя сьнегам, спалі як-бы ў пуховых пярнах.

На спала толькі адна хачіна. Воўчым вокам яе вакно пазірала ўдале начной цемры.

А ў хаце—жыцьцё... Самае што ні ёсьць разудалле, бесклапотнае...

Віткам набіта хлопцамі і дзяўчатамі... Ад парога да кута, як селядоў у бочцы.

Малыя хлопчугі і дзяўчаты падлеткі сядзяць на печы, як мышы залазляць туды праз закомінак.

Дым цюцю не дае магчымасці разглядзець твару, а пах самагону зрывае нос.

Гармонік заліваецца... У чырвовай шапцы, з міліцэйскаю кукардаю гарманіст, злітае потам, не перастае сыпаць «кадрылю»...

Грамада, сшыснутыя ў дзгкі, пазірае з заміраваным сэрцам, як на невялікім кавалечку мокарай падлогі ідзе «пажар праца» ў чатыры нары. Пот і ў іх нурком бліжыць на твару. Рубца ў кшталі на знойдзеш сухога.

Але вост адчыніюцца дзверы, і ў хату ўваляюцца яшчэ тры міліцыянеры... І ўсё тры «ле можа ху»...

— Ня бойся, хлопцы,—гуквае нехта з кута,—гэта свае хлопцы... Яны таксама, як бачыце...

Наглядчыкі парадку зараа жа і тут сталі на варту—пачалі парадкаваць...

— Таварыш,—крычыць адзін з міліцыянераў гарманісту,—даволі «кадрылю», іграй «на матыў лезгінкі»...

— Мне таксама «на матыў лезгінкі»,—падхапіў другі...!

У трэцяга «уць язык варочаўся... Але і ён, каб ня быць з-заду, гукнуў:

— І мне гэту самую даёш!..

І тут-жа прытупіў «казенны-

мі» ботамі і разгнаў «кадрылю»... Таварыш гарманіст перамяніў матыў... і ну пашлі пісаць губерні, узяшы на прыгожай дзяўчыне...

— Глядзі, глядзі, як міліцыя «працуе»,—крычалі дзеці з печы... — І Магдалена ў гонар папала,—гаманілі дзяўчаты з зайдзрасьці,—бач, з міліцыянерам свача гэтка модны танец... Нахай бы так каго ўзяў...

— «На матыў лезгінкі, я как на карцінкі»...

Падываў адзін свакун, робячы нагамі патрэбныя і непатрэбныя выкрутасы... А два другіх у тахт ладбвалі нагамі — адзін ботамі, а другі владзікамі...

Дзяўчына, якая ўвесь вечар сядзела побач з гарманістам, каб выказаць да яго свую симпатыю, выцірала аму на твары двіццаць трэціх пот...

— Міліцыя «працуе»,—шаптаў аз дзгках хлопцы і дзяўчаты...

Пявуны пад печкам працялі па грэцему раў, але ніхто і ня думаў расходзіцца...

Стары селянін, якога гармонік звабіў у хату, доўга ў даму распавідаў, хто гэта свача і выты аінгвае ізыкэм... А далей стазаў:

— Ды гэта ж наша гартаўнікі парадку... А? Вось, каб даведзлася вышэйшае начальства, мусіць-бы зусім на ішчы матыў зайграла-бім...

— А ты, дзядзька, не распусьцівайся, агрызуеся адзін свакун,—а нось быць дзяўчыну ды скачы...

— «На матыў лезгінкі»,—запляў другі свакун, выпіраючы шапкаю пот.

— «На матыў лезгінкі»,—гучнея іграў гармонік.

— «На матыў лезгінкі»,—несьліся гукі па вёсны ў ціхую поўнач...

М. В.

Нам пішуць.

„За богахранімую дзяржаву Расейскую!“

(С. Грабёнка, Ігуменскага пав.).

21-га лістапада (на Міхала) у нашым сяле адбываўся кірмаш.

Намы—тугэйшы айцец Канстантын і нейкі прыезджы трохі хвацілі «влагі» яшчэ да абедні і ў часе абедні запляталі языкі, а прыезджы пошк нават распыльнуўся на амбоне, зачаліўшыся за невялікі сваямі вясёлымі нагамі; у канцы ж абедні папам так прыемна зрабілася, што адзін з іх правазгласіў:

«За богахранімую дзяржаву Расейскую і яе блаверных правіцеляў».

Ці ня ў Жывую царкву ён толькі заісаўся, што гэтакім чынам выказаў сваю симпатыю да Савецкай улады.

Пасля абедні в папу сабралася мясцовая інтэлігенцыя: ляснічы, быўшы пачтовы чыноўнік, а пярбэр «заможны гаспадар» і іншыя; і так напіліся, што згубілі свой чалавечы вобраз, пасоўваліся пад стол дээрлі казлы і г. д.

Тутэйшы.

Па Менску.

Праезд тав. Радэка.

6-га сьнежня праехаў праз Менск у Намеччыну тав. Радэк.

Начлжны дом для безработных.

У зьвязь з тым, што прабы вчора ў Менск дэлегацыя чырвоармейцы і беспрацоўная частка ад маюць дзе першачаваць, Мо сні Гародзі Вл. Камітэт прыстаў патрэбным арганізацыяй начлжны дом для безработных.

Напшаргы сямьям.

Менскі Пэваторы Вл. Камітэт настанавіў брань з сямлі зь выдану ім папшартоў на 2 міл. руб., а з іншых на 3 міліяна.

Перадача сав. т. сп. Унівэрсытэту.

Нарганзем настанавіў перадаць сав. гасп. Цетраўшчызна Вел. Дзярж. Унівэрсытэту.

На данамогу асьвече.

Прэзыдыум Цэнтр. Вл. Кам. Беларусі настанавіў адпусьціць Нар. Кам. Асьветы з агульнага харчовага запасаў Рэспублікі 186 650 пудоў жыта у лік яго каштарысу на мясцовы бюджэт.

Адначасна настанавіў загаправаць мясцовыя в. канцэпцыямі камітэтам заўсёды падтрымліваць установы Нар. Кам. Асьветы як у гарадох, гэтак і сельскіх мясцовасьнях. Таксама настанавіў звольніць дзгдзей працаўнікоў асьветы ад абавязковай данамогі бацькоў вучняў школы.

Тэлефонная сувязь са Ступцам.

Губэрнэ Уяр. ўзьвесне тэлефоннага аб'яднаў арганізацыя тэлефонную сувязь паміж Менскам і Ступцам для агульнага карыстаньня на прычліну і разгаворнай платы. Сувязь гэта мянецца на аднамоўні ўсёбеларускага Зьвязу Савецкай.

На што пайшлі царкоуныя каштоунасьці.

Па ўсёй Сав. фэдэрацыі ўсяго было вынята:

Золата каля 34 тыс. пуд.

Серабрз каля 24 тыс. пуд.

Брыльянтаў 35670 штук.

Жамчуга болей 14 пуд.

Былі яшчэ іншыя дробныя каштоунасьці.

Частка каштоунасьцяў прададзена за 682 міл. руб. (у грашовых знаках 1922 г.). З атрыманых грошай закупілі хлеб у Расей і заграінаі на 391 міл. руб.

Апрача таго куплена: селядоў на 55 м. руб., каней для галадаючых рабёнаў—на 112 міл. руб.; выдана дапамога вусгаром на 21 міл. руб. і закуплены сельскагаспадарчыя прылады на суму болей 100 міл. рублёў.

Навыкарыстаныя яшчэ каштоунасьці ў суме 252 міл. руб. знаходзяцца ў Дзяржаўнай захове. («Раб. Газ.»)

У Бел. Дзярж. Тэатры.

Пятніца, 8-га сьнежня. „Паўліка“—Я. Купалы і „Пінская шляхта“—Мерцінкевіча.

Субота, 9-га сьнежня. „Польскі жад“.

Нядзеля, 10-га сьнежня. „Хам“—Э. Ожэшко.

Згублены.

— Членск. кн., выд. Учпрафсоюзам Алякс. чыгун. № 3078778, Леаньскай М. М., кв. 6024.

— 1) Явачн. карт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам.; 2) пасьведч. на каня, выд. Астрашыцка-Гарадзецк. Вел. Ваен. Адз. № 112, Мотэ В. Я., кв. 6025-6026.

— Пасьведч. асобы, выд. Белар. Дзярж. Унівэр., № 1075, Шакавіхіна Н. Н., кв. 6027.

— Студэнцкае пасьведч., выд. Бел. Дз. Унів., Ландэ Ц.-Х.Ш., кв. 6028.

— 1) Часов. від на жыхар., выд. Саратаўск. Гар. Міліц.; 2) часов. пасьведч. замест лічн. карт., выд. Саратаўскім Пав. Ваен. Кам., Гуроўча І. М., кв. 6029 6030.

— Пашп., выд. Дагэйскім Вал. Вл. Кам., Піўнік А. Д., кв. 28.

— Часов. пасьведч., выд. Менск. Ваенспортцэнтрам № 777, Чартова М. Ш., кв. 29.

— Лічн. карт., выд. Жытывіцкім Вал. Ваен. Адз. № 38, Белька Якава, кв. 30.

— Пасьведч. студэнц., выд. Бел. Дз. У., Івенскай Х. І., кв. 31.

— Часов. від на жыхар., выд. Менск. Гар. Міліц. № 6951, Шнэйдэрман С. З., кв. 32.

— Часов. від на жыхар., выд. Мілітэпальскай Гар. Міліц., Мусьніцкай А. Ф., кв. 33.

— Пасямейны сьпіс, выд. Менск. казён. рабінам, Рацраговічау Н. А. і З. М., кв. 34.

— 1) Пашп. бестэрм., выд. Рацраговіцкай Вал. Управ. Горадзеньск. губ. у красавіку 1911 г.; 2) копія пасьведч., выд. Горадзеньскім-спарх. школы, саветам у 1918 г., засьведч. Бугурусланскім натурасам; 3) паслужны сьпіс, выд. Бельскім Воінскім начальнік у студзені 1909 г., Драпуна М. С., кв. 35-36-37.

— Пасьведч. аб звольненні ў бестэрм. водпуск, выд. Асмавірскім ліній тэрнс. гдз. Д. І. У. наўкаскага воевогу, Лёбуца М., кв. 38.

— Пашп., выд. Беліцкай Вал. Управ. Ігуменскага пав., Ваданосавой М. Н., кв. 39.

— Лічн. к-рт., выд. Менск. Пав. Ваен. Кам. № 2430 ад 13/II-1922 г., Бэрманз Л. Х., кв. 40.

— Пасьведч. асобы, выд. Чаркасскай Вал. Вл. Кам. Саратаўск. губ. Бурташука С. І., кв. 1-6.

— 1) Кандыдацкі біл., выд. КСМБ № 27; 2) пасьведч. аб сканч. Менск ізлег.эфлай школы Заходн. чыгун., Шымановіча К. А., кв. 2-6.

— 1) Часов. від на жыхар., выд. Мазырскай Пав. Гар. Міліц.; 2) пасьведч. аб службе, выд. Мазырскім Пав. Адз. Нар. Асьветы, Лаппа С. М., кв. 3-6-4-6.

— 1) Пэсмён. кн., выд. Нар. Кам. Сац. Апекі Бел. № 402; 2) пашп., выд. Сьвярнскай паліц. управ., Манусевіч С. С., кв. 5-6-6-6.

— Членск. біл., выд. КСМБ № 1013, Дудзішчынскай Е., кв. 7-6.

Бюльлетэнь № 128

Менскай Мэтэаролёгічнай Станцы Галоўнай Фізычнай Абсэрваторыі пры Менскай Дасьледчай Валотнай Станцы. За 5 га і 6-га сьнежня 1922 году.

СТРУМЕНТ.

	1 гадзіна дню.	9 гадз. вечара.	7 гадз. раніца.
Баромэтр	740,4 ^{m/m}	735,0 ^{m/m}	731,2 ^{m/m}
Тэрмомэтр	-10,8°	-8,1°	-6,2°
Максымальны тэрмомэтр	-9,5°	-8,0°	-6,0°
Мінімальны тэрмомэтр	-17,4°	-10,9°	-8,2°
Вільгаць параўнаўчая	97%	94%	98%
Асады ў міліметрах	—	—	0,9
Грунтавы тэрмомэтр на глыбні 0,8 м.	0,8°	0,8°	0,8°
Флюгэр (сіла ветра—мэтраў у секунду)	Пд.Пд.У-3	Пд.Пд.У-1	Пд.Пд.У-1
	Днём слабы сьнег.		

3 СЬНЕЖНЯ МЕСЯЦА

у г. Менску пачынае выходзіць літэратурна-мастацкая і палітычна-публіцыстычная часопісь на беларускай мове

„ПОЛЫМЯ“

Першы нумар выйдзе ў палавіне сьнежня месяца.

Адрэс рэдакцыі і канторы:

—) МЕНСК, б. Архірэіскі дом. (—

ШАДПІСКА ПРЫМАЕЦА

ў канторы ў Менску, у Маскве ў Ц.Б. Беларускіх сэкцыяў пры Нар. Камісарыяце Асьветы.

Адкрыта падпіска

НА ўСЕ ГАЗЭТЫ НА СЬНЕЖАНЬ 1922 году ПАПІСНАЯ ПЛАТА.

НАЗВА ГАЗЭТЫ ЗВЫЧАЙНАЯ ЛЬГОТНАЯ

1. Савецкая Беларусь	400 р.	300 р.
2. Звезда	450 "	350 "
„ з прыл. «Беларус. вэска».		650 "
3. Вакэр	400 "	300 "
4. Млот	300 "	200 "
5. Красная Осена		50 "
6. Юныя Пахары		30 "
7. Юнгэр Арбейгэр (Малады рабочы)		30 "

Льготнай платой карыстаюцца выключна рабочыя арганізацыі пры калектыўнай падпісцы і члены Е. П. В. і Е. С. М.

Прымаецца падпіска на ўсе цэнтр. газэты. Контрагэнцтва Ц. В. К. В.

(Петрапаў. іаўская, 8).

Управа Дзяржаўнага Гандлю Беларусі пры Нар. Кам. Гандлю АБВЯШЧАЕ

ТАРГІ

на прадажу з аукцыёну 10-га СЬНЕЖНЯ (у нядзелю) з 12 гадз. дню (Саборная, 7)

залатых гадзіннікаў, срэбраных вырабаў, скрыцаў і іншых рэчаў са складу каштоўнасьцяў Управы Дзяржаўнага Гандлю.

З 12-га сьнежня (аўторак) штодня з 12-ай гадзіны дню на складзе № 2 (у доме БРОНЯ на Няміскай) РЭШТКАЎ ГАЛЯНТАРЭ, ТЭХНІЧНА-ХІМІЧНЫХ, КАНЦАЛЯРСКІХ і іншых тавараў.

Падрабязгова можна даведацца з 10-ай да 16-ай гадзіны вечара ў Імпартным Адзеле Управы Дзяржаўнага Гандлю Беларусі (Саборная, 7) і бачыць тавары на складзе № 2 з 10-ай да 12-ай гадзіны дню.